ÇALTI

HAFTALIK SİYASİ TOPLUM GAZETESİ

Pazartesi 9 Mart 1964 Sayı 49

Yalnız mitingler vesair gösterilerle büyük amaçlar, hiç bir vakit kurtarılamaz.

K. ATATÜRK

TOPRAKSIZ KÖYLER

—OSMAN BOLULU—

Ege Bölgesini görmemiştim. Bu yaz gittim. Güzelliği kadar hançerledi Ege beni. Aydın ovasına indim. İncir bahçeleri yeşil bir cennetti. Bereketli topraklar, ana sıcaklığındaydı. «Bu topraklar üzerinde, orta Anadolu köylerinin kısır yaşamı yoktur. Daha mutludur Egeli» diyordum. Otobüsümüz, incir ormanları arasında kayarken, yalınayak kadınların kara giyimli gölgeleri, ürküttü ilkin beni. Başımı kaldırdım; köy aradım bu yeşil cennetinde, yoktu. Aydını geçtik, zeytin ormanlarına daldık. Yoksullar yararlanır sanıyordum kırlardaki zeytinlerden. Hani bizim dağlardaki yaban armutları gibi... Ama böyle değilmiş. Flan beyin tapulusu dediler. İngiliz papazı Jon Bal'ı ansıdım. Beyler Adem Babayla yaşıttılar galiba. Kökten tapulanmışlardı, bereketli topraklara.

İzmir ovasında köy yoktu. Manisa ovasında köy yoktu. Balıkesir düzlerine de yanaşamamıştı köyler. Bursa'ya çıkarken, ovada bir iki köy görüp ferahladım. Ama, Egede kışalanmış tavuklar gibi dağ eteklerine tünetilmiş köylerin acısı; içimden çıkmıyordu. Doğuda ağalık var diyorlardı. Ağaları sürmek için yasa çıkarıyorlardı. Asıl ağalık batıda. Hem de şah damarımıza oturmuş.

A.....nın parça pürtük tarlalı köylerine ısındım, Batıyı görünce. Burada çiftlikler: sonra gelenlerin, padişah kalıntılarının, devre göre yelken açanların. Bizim köylü Dudu Bacının tarlalarının da bir öyküsü var: zehir zıkkım içimde düğümlü. Dudunun kocası Ali Yunan Harbinde döğüşürken, Koca Muhtar, onun 20 dönümlük sulu tarlasını, yarım ölçek mısıra yürütmüştü. Ne yapsındı Dudu kadın? Açtı. Koca Muhtar zalimdi. Dudu bacının öksüzleri büyük kentlerde işçi şimdi. Bizim köyün kütüğünden silinmiş onların adları. Koca Muhtar bey ölmüş. Oğlu kurmay: kıl kuyruklar, kıl donlular der; babasının sömürüp kadidini çıkardıklarına. Cahil efendim bunlar. Okumazlar. Adam olmazlar zaten. Herkes lâyığını bulurmuş. Koca Muhtarın Bey oğlunun ağzı bu.

D...., Bucağı köylerinin bilmem hangi paşaya ait olduğunu söylerler. Torunlarının torunları, halkı sağarlar. Ama Paşanın kimliğini bilen yok. Tapusunun kaydını gösterebilen yok. Köylüler toprak sahibinin hakkını inkâr etmenin günahlığından korkarlar. Kanunu bu, sağıntının. Karlık köyü var. Canik dağlarının sırtında. Ormanı kıyar. Yolum düştü karlığa. Ovalardan kovalanıp dağ sekilerine tünetilmiş köylerimizden biriydi Karlık. «Efnendi, bi okuma, yazma bilmeyiz. Kabayız» diyorlardı. Bir tutam toprağın yokluğu, kaba etmişti onları. «Sen aşağı köylerdensin değil mi? Belli, belli, oranın adamı akıllı olur. Bak, okumuşsun, memur olmuşsun» diyorlardı. «Necisin» diye sordular. Öğretmen olduğum öğrenince pek üzüldüler. «Keşke ormancı olaymışım» Ormanı yiyordu Karlık. Kendini yiyordu Karlık. Havasını tüketiyordu, suyunu kesiyordu, toprağını sele veri-

Devamı 4 de

Düşünce Özgürlüğü Sorunu

—SARIHAN—

Kişioğlu özgürlüğü doğuştan getirmemiş, kan, ateş pahasına zorla almıştır. Ancak bunu yapmış toplumlarda doğanlar yanlarında özgürlüklerini de getirebilirler.

Özgürlük nedir? Herkes özgürlüğün iyi bir nen olduğunda birleşir. Ama kolay kolay kişinin yularını kendi eline de vermezler. Özgürlük bugün de sorunları çözümlenmemiş bir kavramdır.

Tanımının başında. «Başkalarına zarar vermeden...» tümcesini korlar. Elbet doğrudur. Kimse özgürlüğümü kullanıyorum diye gece yarısı komşusunu rahatsız edemez. Canı çekmişse adam öldüremez. Bu kanunun davranışsal yanıdır. Böyledir, ama söz özgürlüğü, düşünce özgürlüğü hiç te böyle değildir. Demokraside düşünce ve söz özgürlüğünün ilk koşul olduğunu, başka bir deyimle düşünce ve söz özgürlüğü olmadan demokrasi olamıyacağını da herkes bilir.

Bütün güçlük özgürlüğe bir sınır bulunup bulunmamasından doğuyor. Diyelim ki bir toplumun çoğunluğu bir varlığı ak olarak tanıyor. Bir bölük te buna niçin «kara» diyemesin. Öyle ya bunda başkasını rahatsız edecek hiç bir nen yoktur. Çoğunluk «kara» cılara karşı nasıl bir durum olacaklardır? İleri, kendi düşüncesinin değerini bilen kişilerin bulunduğu toplumlarda yıkıcı bir davranış gösterilmez. «Sana göre öyle olabilir» derler. Düşüncenin olumlulaştırılmasını (ispatını) isterler.

Geri toplumlarda ise düşünceye saygı duyulmaz, ezici çoğunluk beğenmediği düşünceleri önce zor'a başvurarak sindirmeye çalışılır. Böyle toplumlarda hükümette belirli düşüncelerin sözcüsüdür, başka düşünce tanımaz. Böylelikle düşüncelerini «zor» un koruyuculuğuna bırakmış olurlar. Düşünceyi «zor» ile korumak ise ya güçsüzlüğünü ya da büyük kitlece tutulmadığını tanıtlar.

Devamı 4 de

KÖRDÜZEN

Görünüşte insana benziyorlar
Bir girdaba düşmüşler
Çırpınıp duruyorlar.

Tutunup birbirlerine
Düzlüğe çıkacakları yerde
Kıyasıya boğuşuyorlar.

Bu nedir diyecek oldum
Ters ters yüzüme baktılar
Bir taraftan da gülüyorlar.

Toysun daha diyor biri
Sonra gözleri konuşuyor
Baka baka alışırsın diyorlar !

Ahmet KÖKLÜGİLLER

Aç gezmektense tok ölmek yeğdir. Türk Atasözü

Bunalım

Erdoğan ALKAN

«Peki ama neden, neden çekiyorum bu kasabaların kahrını? Geceleri kulüpten, bir dost sohbetinden ya da bir lokantadan esrik döndüğüm gecelerde, işten, iki bebeyle didişmekten yorgun yatağa düşen karımı uyandırıp kimbilir kaç kez sormuşumdur bu soruyu. Ve aldığım yanıtlar hiç değişmemiştir. «—Bunu sen istiyorsun Erdoğan, yarın ver istifanı gidelim biz de başkente yerleşelim, uygar bir insan gibi yaşayalım.» Ve ertesi gün adına toplum savaşı dediğim bu çileyi çekmek için çarnaçar tutarım dairenin yolunu. Güç vermeye çalırım kendi kendime dayanacaksın. buna zorunlusun, sen bu ulusun üstelik en yoksullarının verdiği vergilerle kurulan okullarda okudun, hakkın yok büyük kentlere kaçmaya, derim. Sonra rahmetli Hakkı Tonguç un toplum savaşına katılanların doğa koşullarına dayanamayıp kendilerini nasıl içkiye verdiklerini, bu toplum adam olmaz diye suçu nasıl toplumun üstüne attıklarını, bazılarının umutsuzluğa düşerek savaş alanlarını gericilere bırakarak çekildiklerini anlatan satırları gelir usuma. Korkarım, utanırım, binlerce lanet okurum fakülte bitirdiğime. N'olurdu toplum gerçeklerini, ülkemizin içinde bulunduğu korkunç durumu bilmeseydim, n'olurdu Tonguçu okumasam da kentlerde rahat yaşamımı sürdürebilseydim, n'olur du gericiler gibi kuzularının başında kaval çalan çobanı karnı tok, mutlu tanısaydım.... Şimdi neon lambaların altında pırıl pırıl Ankara sokakları. Sanatseverler kulübünde içkilerini yudumlayan Sartre'ı, Camus'yü, Proust'u tartışıyorlar. Belki sinemalarda adlarını yalnız güncelerden izleyebildiğim filmler oynuyor. Mevsim kış olduğuna göre tiyatrolar tıklım tıklım doludur

Şimdi İstanbulda yurttaşlarım Çiçek Pasajında roks salata, Arjantin birasıyla balık yiyorlar. Salonlarda açıkoturumlar yapılıyor. İstiklâl caddesinde patronların reklam lâmbaları renk renk ışıl ışıl yanıyor. Sait Faik'in rum balıkçıları denize açılmış, karanlık sulara ağlarını germişler. Velhasıl duruyor o rüya yerli yerinde.

Bunalım içindeyim, tatsız, kötü, yalın bir bunalım bu, Sartre'ın anlattığı gibi uygarlık, teknik çember içinde sıkışan bireyin ruhsal bunalımı değil bu. Uygarlık içinde, en sade yaşam koşulları içinde bulunmak isteyen bir ruhun bunalımı. Kızım ağır hasta, ateşi 40 derece. İlçede uzman doktor yok. Borç aldığım 100 lirayla il'deki doktora götürebildim onu. Ama benim maaşım yalnız sekizyüz lira. Peki ama neden neden çekiyorum bu kasabaların kahrını. Örneğin ne güzel bir iş bulmuştum Ankarada kendime. Tarım Bakanlığının tercümanlık sınavını kazanmıştım. Basın Yayın Bakanlığı Genel Müdür muavini bir dilekçe ver hemen üç üst dereceyle alalım seni dememiş miydi? Ya Maliye Bakanlığındaki açık yer. Mantarın basık meyhanesinde bir kaymakam dostla yaptığım tartışmalar mı etkiledi beni. Yoksa toplum savaşından kaçıyorsun diyen Siyasal Bilgilerli sosyalist çocuğun sözleri mi? Ama biliyorum, kaymakamlıktan ayrılacağım dediğim zaman beni kınayan o çocukta uğramıyacak ilçelere. «Canlandırılacak Köy»; Tonguçun donuk, keskin, gökçe yazından uzak satırları, sözde aydınların boynuna bir giyotin gibi inen yargılar, Havzada tanıdığım, keten pantalonuyla taşoron sandığım, görevinden ayrıldığı halde sayrılığının tedavisi için geldiği ilçede hâlâ okul yapımlarını izleyen o adam, bu ilçelerin kahrını ondan utandığım için çekiyorum.

Ölülere Mektup

İSMAİL GENÇTÜRK

Selâm size ölüler.

Rahat rahat uyuyun karatoprağın altında. Nasılda koyup gittiniz bizleri. Hiç mi üzülmediniz, acımadınız giderken.. Az mı ağladık, göz yaşı döktük ardınızdan. Sizden hiçbir haber alamayınca «Giden gelmiyor, acep nedendir» diye türküler söyledik. Anadolu kokulu, yanık acı türküler...

Oralarda buralar gibi mi? Cennet, Cehennemden ne haber? Bizim buralardan soracak olursanız çok iyiyiz. Yaşayıp gidiyoruz şimdilik. Bol bol bayramlarımız var, kutluyoruz. Mutluyuz. Caddelerde tıklım tıklım dolmuşlarımız çalışıyor. Yol boylarınca trafik memurlarımız sıralı. Hergün kaza oluyor; hergün yanınıza gidenlerimiz var. Eksik olmasın şoförlerimiz.

Ozanlarımız gene aşk şiirleri yazıyorlar, yazarlar birbirine övgü. Durmadan kitaplar çıkıyor, kimse okumuyor. Nedense bizde okuyan, kitaba para veren az. Hele gençlerimiz hiç okumuyorlar. Çoğu gençlerimiz uğraşısız geziyor ortalıkta. Naylon çoraba, iyi giysilere ilgi duyuyorlar. İşleri güçleri serüven. Boşuna harcıyorlar güulerini, değerli zamanlarını.

Kitaplıklar, kitabevleri bomboş. Sahalar, parklar, sinemalar tıklım tıklım..

Köy yolları gene tozlu. Emineler gene yalınayak yürüyorlar yayla yollarında.

Döğüş-kavga. dedikodu yapıp duruyoruz. Biliyorum siz rahatsınız. Bu sözümlede ölmek istediğimi, yaşamayı sevmediğimi sanmayın. «Çılgınca seviyorum gençliğimi.»

Yeryüzünden size ilginç şeyler yazdım. Birde kendi meselem: Buradaki gazetelerde günlerce gezdim iş aradım olmadı. Birçoğu yüzüme bile bakmadı. Sizin oradakilerden açık yer yok mu? Aman ne yaparsanız yapın, yoksa aç kalacağız. Diyeceklerim bu değin.

Şimdi ozan Ümit Yaşar bişeyler diyecek size.
Ölüm sizi kör mü etti sağır mı etti
Öpülmek istemez mi dudaklarınız
Burnunuz kulağınız hiç kaşınmaz mı
Çişiniz gelince ne yaparsınız.

SEVGİ

Senin halkım
Senin sevgin
Tutuşturan yüreğimi
Senin sevgin

Bu ne sevgi böyle
Bu ne kadar güçlü sevgi
Yüreğim benim
Yoksul yüreğim

Mahmut Kadiroğlu

At, ağasına göre kişner — Türk Atasözü

YÜCEL İÇİN

Eski Milli Eğitim Bakanlarından Hasan Ali Yücel'in ölümünün 3. yıldönümü dolayısiyle 26 Şubat 1964 Çarşamba günü Devlet Konser Salonunda düzenlenen Anma Töreninde Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

«Değerli dinliyiciler, aziz misafirler,

Ölümünün 3. yıldönümü münasebetiyle aziz hatırasını anmakta olduğumuz Hasan Ali Yücel, sadece bir Milli Eğitim Bakanı olarak değil, derin kültürü, san'atkâr mizacı ile seviyeli bir düşünce ve sanat adamı olarak da saygıyla anılmağa değer bir kişiliğe sahiptir.

Yücel, bir bakıma gerçekten talihli bir Milli Eğitim Bakanı olmuş, istikrarlı bir dönemde, uzun süre Bakanlık yapmak imkânını bulduğu için, Milli Eğitimde gerçekleşmesini arzu ettiği tasarılarını gerçekleştirme, yapmak istediklerini yapabilme fırsatını elde etmiştir.

Belirli bir kültür seviyesinin kazandırdığı ihatalı ve zengin muhtevalı bir görüşe sahip olan Hasan Ali Yücel, Bakan olarak icraatını sadece bir veya bir kaç kola teksif etmemiş ve kendisine, Milli Eğitim Bakanlığının geniş hizmet alanını bütün şumûlü ile kapsıyan bir çalışma sınırı çizmiştir.

Onun ilk, orta, Teknik ve Yüksek Öğretim alanlarındaki çalışmalarıyla, kültür ve güzel sanatlar alanlarındaki çalışmaları kendisinin Türk kamu oyu tarafından daima saygı ile anılmasına vesile olacak değerli yurt hizmetleridir.

Özellikle Yayın alanında, Ansiklopediler, Dergiler, ve hele Batı Klasiklerinin tercümesi yolunda gösterdiği üstün çabalar, Memleketimizin düşünce ve kültür hayatında olumlu etkiler yapmıştır. Bu yolla Batı uygarlığının ve Batı düşüncesinin gerçek kaynaklarını yurdumuza aktaran Yücel, bu olumlu düşünce tarzının memleketimizde yayılıp yerleşmesine geniş imkânlar sağlamak suretiyle, Atatürk ilkelerinin temel dayanağı olan bir anlayışın Türkiye'de sağlam bir ortama kavuşmasında önemli bir rol oynamıştır. Böylece Hasan Ali Yücel, Cumhuriyet Türkiyesi Milli Eğitimine yeni bir muhteva getirmiştir.

Burada önemli bir hususa da dokunmadan geçemiyeceğim:

Türk toplumu çok partili hayata girdikten sonra, halkımızın, uzak menfaatlerini kolayca görememesi masumiyetinden istifade edilerek. İlk Öğretim seferberliğinin geçici sıkıntıları bir siyasi mücadele konusu yapılmış; hatta bu mücadele, Yücel'in haksız ve insafsız birtakım hücumlara maruz bırakılmasına kadar götürülmüştür.

Şu kanaatımı huzurunuzda ifade etmekten özel bir zevk duymaktayım ki, Hasan Ali Yücel, haksız yere isnad olunan bu menfi zihniyetin adamı değildi: olamazdı. Onun derin kültürü ile zengin manevi dünyasının, hatta bir bakıma mistik bir yönü vardı.

Yücel'in değerli hizmetleri ve aziz hatırası önünde saygı ile eğilir, hepinizi saygı ile selâmlarım.

HER HAFTA — OĞUZ KOYUTÜRK

Kurtulmak Zor

İsmet Paşa'ya sıkılan kurşunlar, Cumhuriyet'ten bu yana, köhneleşmiş Osmanlı kalıntısı üzerinde, Anadolu İhtilâlini pekleştirmek çabasıyla, demokrasicilik oyununa giriştiğimiz günlerden beri hazırlanan bir ortamın sonuçlarıdır.

Bizler bu olaya ne denli kızarsak kızalım gerçek değişmez... Mesut Sunalar, pek öğündüğümüz, sırası gelince gururunu kimseye kaptırmak istemediğimiz Cumhuriyet'in çocuklarıdır. Onları biz yetiştirdik. Biz büyüktük. . Ve tüm bu yıllarda kaygularımız, hele Atatürk'ün ölümünden sonra memleket yerine aynı soydan gelen pehlivanların, ağalı—beyli yarışmasında, bedeli halkımızın geri kalmasıyla ödenen yabansı ödüncü (taviz) bir demokrasi oyunu olduğundan, kapışılan yaldızlı koltuklar uğruna Mesut Sunaları yitirdir. Onlar şimdi 38 yaşında, eli uygarlığa silâh tutan, takır takır kurşun atan birer delikanlı...

Bu kurşunların ilk tohumu yurt yüzeyine C.H.P. tarafından saçılmıştı; sonra onu D.P arkasından 27 Mayısla birlikte sözde reformcu C.H.P ve çocukları A.P, CKMP, YTP. si izlemiştir.

Böyle bir ortamda Mesut Sunalara kızılamaz. Artık gericilik edimsel davranışlarla tüm hortlamıştır yurt içinde. Dahası o kurşunların sıkıldığı gün bile gazetelerde, «BİR OKULDA DİNİ TÖRENLE DERSLERE BAŞLANILMASI İSTENMİŞTİR» haberi sırıtıyordu.

Şimdi gericiliğin varlığı sanki İnönü'ye sıkılan bu kurşunlarla öğrenilmiş gibi, öğretmenler ve aydınlardan yobazlığın yenilmesi isteniyormuş! Ama gerçek anlamda daha savaş gücünü yitirmemiş öğretmen ve aydın kaldı mı acaba Türkiyede? Bunların tümü sindirildi... Biraz sesi çıkana da yak atıldı, komünist dendi.

Artık ortalığı kaplıyan Atatürk (Hasanoğlan) Öğretmen Okulu örneği, Orhan Veli, Çaltı yobazı öğretmen ve aydınlarla mı bu savaş yapılacak!

Hiç umuda kapılmıyalım. «İSLÂM ÜMMETİNDEYİZ» diye dövizlerle Cumhuriyet Bayramında boy gösteren öğretmenler, bilisizler şimdi çoğunluktadır bu yurt'ta. Tıpkı Mesut Sunalar gibi... Bunlar da her yeniliğe, okumaya ve uygarlığa düşmandırlar. Eğer kurtuluşumuz bunlara, bu zavallılara kaldıysa vay geldi bu milletin başına!

Şimdi bir de içine daldığımız çelişmezlikler yetmiyormuş gibi, bu milletle alay edercesine, tüm yurt yüzeyinde reformları destekleme yürüyüşleri yapılacakmış! Yapılsın bakalım. General Faruk Güventürk'de Kayseri'de iki yobazın sarığını boyunlarına dolamış... Sanki bu çabalarla Mesut Sunalar sinecek, gericilik duracak mı memleket'de? Hiç sanmıyorum. Biz artık ektiklerimizi biçiyoruz. İsmet Paşa bu ortamda Mesut Sunaların kurşunundan kurtulsa bile memleket daha çok çok çekecek ve kolay kolay bu yobazlıktan kendisini kurtaramıyacak.

Borçlu, alacaklının uşağıdır. İncil

TOPRAKSİZ KÖYLER

1 den devam

yordu Karlık. Aman bunun farkında değildi. S..... pazarına kömür götürmek, T......ye tahta indirmek, kıt kanaat besliyordu Karlığı. «Allahın ormanı tükenmezdi ya».

Ağır cezalı orman yasaları çıkarmağa çalışıyorduk öte yandan. Karlıklı yaşamak için kesecekti. Her ağacın dalına adam assan, yine kesecekti. Çünkü verimli topraklardan dağ sekisine sürülmüş, bir köydü Karlık.

Bir fabrika yöresinde, kalabalık kişilik yoksul aileler gördüm. Seki köylerinden gelmişlerdi. Makinaya uymakta sıkıntı çekiyorlardı. Şehrin töresi, garipti onlar için. Ahlâksız damgası vuruluyordu onlara. Huzursuzluk kaynağı deniliyordu onlara. Yorganları omuzlarında, topraksızlığın acı türküsünü okuyarak geçiyorlardı, penceremin önünden.

—Niye koptunuz köyünüzden diyordum.

—Efendi, bizimkisi şaşkınlık. Kaynı dayağı gibi sürünüp dururuz. Atalar! «Yere düşen, bir avuç toprakla kalkmayınca, insan islah olmaz» demişler. Bakma sen bize, dert bu.

Toprak reformu getiren beylere, Jon Bal gibi haykırmak istiyordum. Ama beylerin yağlı karalı vardı. Olsun. Dağ sekilerine tünetilmiş köylerden inip, buralarda mutlu yaşamalara gömülmek boğuyordu beni.

ÇALTI: Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni Oğuz Koyutürk

Sayı 49 Yönetim yeri : Cumhuriyet Alanı

Fiatı: 25 krş SAMSUN

Dizgi ve Baskı: Vatan Matbaası BAFRA

Bize Gelenler

Günlerin Söylettiği — Kasım Avcı — Lise Ed. öğ. Nazilli — 2 lira

Büyük Borç — Ş.E. Regü — (Çocuk Hikâyeleri) — Yankı yayınları 1278 — İst. 150 Kr.

Tahta Çanaklar —Yankı Yayınları — Cevat Dizdar (Çocuk Masalları) Yankı Yayınları 1278 İst. 150 kr.

Seçme çocuk fıkraları —Yankı yayınları — 1278 İst. 150 kr.

Çocuklara tarih hikâyeleri — R. Nergis— Yankı Yayınları 1278 İst. 150 kr.

Düşünce Özgürlüğü Sorunu

1 den devam

Bir düşüncenin doğruluğu onu tutanların çokluğu ile ölçülseydi tek başına dünyanın döndüğünü söyleyen bilgini deli saymamız gerekirdi. 1923 Kemal Atatürk'ünü haksız saymamız gerekirdi. Şuraya geliyoruz ki kendi çağlarında tutulmayan kimi düşünceler sonradan tutuluyor, benimseniyor.

Burada düşünce doğruluğunda karşımıza bir ölçü çıkıyor : Bilim. Bilimleşmiş olanlarının üzerinde kuşkusuz ki tartışmak yersizdir.

Yönetim konusunda daha çapraşık bir sorun çıkıyor karşımıza. Çoğunluğun isteğine göre yönetilen toplumlarda kimi düşüncelerin suç sayılması ne demek olur? Komünizmde kapitalizm düşüncesinin yasak olması, Faşist İtalya da komünist başkanının öldürülmesi biribirleri değin özgürlük kısıtlamasıdır. Bu: «Benim düşüncem doğrudur, başka bir düşünce tanımam»

Oysa düşünceler arasında ayrıcalık yapılmamalı, her düşünce kamu oyunda açık açık taştışılmalıdır.

Bu kez de içimizden biri : «fes giymeliyiz. Düşüncemi savunacağım dese saygı duyabilecek miyiz? Belki duyanlar olur ama fes giydirmezler. İşte düşünce özgürlüğü sorunları.

Düşüncelerde halkoyuna başvurulsa geri toplumlarda bilinçsizce kalkacak parmaklar kendi zararlarına olabilir. O zaman da yönetimin, başta bulunan bir aydınlar bölüğünce yapıldığını yadsımamak gerekir.

En çıkar yol şu gibi görünüyor:

Aydınlar kendi düşüncelerine göre halkı yönetsinler. Bu derecede başka düşüncelere aldırmasınlar. Ama okutsunlar halkı. Her ekincin girip okunmasına çalışsınlar. Halk olgunlaşsın. Sonra da bütün düşüncelerin tartışması yapılsın. Hangisi çok tutulursa yönetim ona göre yapılsın. Ama öteki düşünceler de tartışılabilsin genc.